

Sygn. akt II CSK 335/19

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa L. O.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 28 listopada 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje adw. A.S. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 20 czerwca 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację L.O. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 30 sierpnia 2017 r., w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P. o zapłatę z tytułu naruszenia dóbr osobistych poprzez niezasadną odmowę zezwolenia doręczenia powodowi ćwiczeń z języka hiszpańskiego.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł powód, wskazując na naruszenie art. 5 k.p.c. w zw. z art. 117 k.p.c. oraz art. 379 pkt 5 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

4. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżącego obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał w ten sposób do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia

prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

5. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Podał, że w sprawie występuje nieważność postępowania w związku z pozbawieniem powoda możliwości działania w procesie oraz niepouczeniem go w zakresie możliwości i potrzeby przydzielenia powodowi pełnomocnika z urzędu. Skarga kasacyjna jest też oczywiście zasadna, co wynika z zarzutów przytoczonych w podstawach skargi.

6. Skarżący nie wykazał przesłanki, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., w sprawie nie zachodzi też nieważność postępowania brana pod rozagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Powód przyczyn nieważności upatruje w dwóch aspektach - zaniechania pouczenia go o możliwości ustanowienia pełnomocnika z urzędu oraz pozbawienia możliwości działania w procesie na skutek nieuczestniczenia w rozprawach.

W pierwszej ze wskazanych kwestii należy stwierdzić, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury brak pouczenia strony działającej osobiście przez sąd na podstawie art. 5 k.p.c. i 212 k.p.c. nie prowadzi do nieważności postępowania (np. wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2007 r., II CSK 286/07, niepubl.). Okoliczność taka może być przyczyną uchybienia procesowego podlegającego ocenie w kategoriach wpływu na wynik sprawy, ale ocena takiego uchybienia nie mieści się w przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

W drugiej ze wskazanych przyczyn, odwołującej się do art. 379 pkt 5 K.p.c. wskazać należy, że nieważność postępowania z przyczyn określonych w tym przepisie zachodzi wówczas, gdy strona zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga po pierwsze, rozważenia, czy sąd naruszył przepisy prawa procesowego, po drugie, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony, a więc czy istniał związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem przepisu prawa a pozbawieniem możliwości działania, i po trzecie, czy z powodu zaistnienia tych dwóch przesłanek strona nie mogła bronić swoich praw (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II CSK 404/09, niepubl.). Pozbawienie strony możliwości obrony trzeba oceniać przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy i dopiero stan faktyczny pozwalający na przyjęcie kumulatywnego spełnienia powyższych przesłanek pozwala na stwierdzenie, że postępowanie zostało dotknięte nieważnością.

Zasada sprawiedliwości proceduralnej obejmuje prawo do rzetelnego procesu, w tym uprawnienie do bycia wysłuchanym i przedstawienia swojego stanowiska w spornych kwestiach faktycznych i prawnych. Prawo do uczestniczenia w procesie oraz wysłuchania, przedstawienia swojego stanowiska i składania wniosków dowodowych oraz dokonywania wszystkich czynności procesowych ma każda strona procesu, a więc również skazany osadzony w zakładzie karnym. W niniejszej sprawie nie można jednak uznać, że prawa powoda zostały naruszone. Otrzymywał on zawiadomienia o terminach rozpraw, ale nie składał wniosków o doprowadzenie na rozprawy. Uczestnictwo w procesie i udział w rozprawach jest prawem strony, a nie jej obowiązkiem. Brak aktywności powoda mającej na celu zapewnienie sobie uczestnictwa w rozprawie nie może być odczytywany jako pozbawienie go prawa do obrony.

7. Skarżący nie wykazał też występowania w sprawie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z samej jej treści wynika w sposób jednoznaczny, że wskazane w skardze podstawy zasługują na uwzględnienie. Oznacza to, że z argumentów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, bez konieczności dokonywania

pogłębionej analizy prawnej lub czynności procesowych sądu, wynika jaskrawa sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 września 2013 r., III SK 4/13, niepubl.).

Skarżący, wskazując na oczywistą zasadność skargi, nie przedstawił samodzielnej argumentacji zmierzającej do wykazania tej przesłanki i ograniczył się jedynie do odesłania do uzasadnienia podstaw skargi. Odnosząc się do powyższego, przypomnieć należy, że przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), stanowią dwa odmienne, z uwagi na funkcje, jakie pełnią, niezależne od siebie wymania skargi kasacyjnej. Skarżący, formułując więc wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie, powinien przedstawić wyodrębniony, samodzielny wywód prawny odnoszący się do wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Samo odwołanie się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych, jest niewystarczające.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

8. O wynagrodzeniu należnym ustanowionemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnikowi powoda orzeczono na podstawie § 14 ust. 1 pkt 26 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

jw

ał